

POSTANOWIENIE

20 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczuk

na posiedzeniu niejawnym 20 grudnia 2023 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku M.S.

z udziałem J.P. i K.P.

o stwierdzenie nabycia spadku po K.P.,

na skutek skargi kasacyjnej M.S.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Tarnowie

z 19 stycznia 2022 r., I Ca 538/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika K.P. kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt 00/100) złotych z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty;**
- 3. przyznaje adw. B. S. - kuratorowi małoletniego uczestnika J.P. - od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Tarnowie kwotę 144 (sto czterdzieści cztery 00/100) złotych powiększoną o kwotę podatku od towarów i usług tytułem wynagrodzenia za zastępstwo procesowe w postępowaniu kasacyjnym;**
- 4. nakazuje pobrać na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Tarnowie od wnioskodawczyni kwotę 177,12 (sto siedemdziesiąt siedem 12/100) złotych tytułem wydatków poniesionych przez Skarb Państwa w związku z czynnościami kuratora w postępowaniu kasacyjnym.**

(K.G.)

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wnioskodawczyni M. S. powołała się na istotne zagadnienia prawne dotyczące, po pierwsze, skutków sporządzenia dokumentu mogącego sugerować testament, mimo braku woli testowania, oraz, po drugie, możliwości uwzględnienia przy ocenie woli testowania okoliczności powstałych po sporządzeniu oświadczenia pretendującego do miana testamentu. Wskazała również na potrzebę wykładni przepisów prawa w tym samym zakresie.

Powołanie się na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on precedensowy (nowy) charakter lub znaczenie dla rozwoju prawa. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych przepisów prawa i zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą; konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

W celu uzasadnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) konieczne jest natomiast wykazanie, że określony przepis prawa lub zespół tych przepisów, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w judykaturze w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08 i z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07).

Bliższa analiza wniosku nie pozwalała uznać, aby w sprawie wystąpiły powołane przyczyny kasacyjne.

Istotnie w piśmiennictwie sygnalizuje się wątpliwości dotyczące konsekwencji prawnych braku *animus testandi* po stronie spadkodawcy. Obszerne wywody wniosku nie uzasadniały jednak, w jaki sposób akcentowane rozbieżności mogłyby przełożyć się na wynik postępowania kasacyjnego. Niezależnie od tego, czy czynność spadkodawcy w braku *animus testandi* należy uznać za nieistniejącą, czy też rozważana wadliwość miałaby skutkować zastosowaniem art. 945 k.c., w okolicznościach sprawy uczestnik postępowania powołał się na tę wadliwość, a skarżąca nie twierdziła, aby powołanie to było nieskuteczne. Nawet zatem podzielenie stanowiska, że *de lege lata*, w świetle art. 945 § 2 k.c., może dojść do dziedziczenia na podstawie wadliwie sporządzonego oświadczenia woli, nie

miałoby wpływu na fakt, że wobec stwierdzenia braku *animus testandi* dokonana przez spadkodawcę czynność nie wywarła skutków w sferze dziedziczenia (art. 941 k.c.).

W zakresie drugiego z zagadnień należało wskazać, że kwestia okoliczności podlegających ocenie przy badaniu *animus testandi* była rozważana w orzecznictwie Sądu Najwyższego, z którego wynika m.in., że do kręgu miarodajnych faktów może należeć również zachowanie spadkodawcy po sporządzeniu oświadczenia, którego kwalifikacja jako testamentu jest sporna (por. np. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 1973 r., III CZP 78/72, OSNC 1973, nr 12, poz. 107 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2010 r., III CSK 293/09). Zapatrywanie to pozostaje w zgodzie z wypowiedziami literatury, a także z ogólnymi dyrektywami wykładni oświadczeń woli (art. 65 § 1 k.c.), które nakazują uwzględnienie pełnego kontekstu składanego oświadczenia, w tym zachowania składającego przed i po złożeniu oświadczenia. Odwołanie się do okoliczności mających miejsce *ex post* nie jest zarazem równoznaczne z konwalidacją oświadczenia pierwotnie pozbawionego *animus testandi*, lecz następuje w płaszczyźnie jego wykładni i może rzutować na to, jaki charakter przyznać spornemu oświadczeniu od chwili jego złożenia.

W zestawieniu z powołanym orzecznictwem, argumenty wskazane we wniosku nie stwarzały podstawy do przyjęcia, aby w materii tej zachodziła potrzeba kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w aspekcie przyczyn kasacyjnych określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 lub 2 k.p.c.

Uzupełniając należało zauważyć, że przywołany we wniosku art. 948 k.c. ma zastosowanie wtedy, gdy jest pewne, że wolą oświadczającego było rozrządzenie na wypadek śmierci (sporządzenie testamentu), lecz jego treść nie jest jednoznaczna (por. np. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2021 r., III CZP 24/20, OSNC 2021, nr 9, poz. 59 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 2003 r., V CK 9/02), nie zaś przy badaniu, czy złożone oświadczenie woli można uznać za testament (art. 941 k.c.).

We wstępnej części wniosku wskazano wprowadzić także na art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., motywy wniosku nie zawierały jednak żadnych rozważań mogących służyć wykazaniu tej przyczyny kasacyjnej.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2, art. 520 § 3, art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 93 i art. 113 ust. 1 u.k.s.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[SOP]

[ał]